TİASAD

Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of Turk & Islam World Social Studies

Yıl: 7, Sayı: 25, Haziran 2020, s. 217-233

Reyhan Azra AKKAYA YILDIZ

Gazi Üniversitesi, Resim-iş Öğretmenliği, asra.akkaya@gmail.com

Yrd.Doç.Dr. Gonca Hülya YAYAN

MİTOLOJİDE YER ALAN SEMBOLLERİN KAYIHAN KESKİNOK 'UN ESERLERİNE YANSIMALARI

Özet

Mitoloji, insanoğlunun geçmişinin ritüelde düşünce ve tasvirlerle gerçekleştirdiği diyalektikleri olarak; yeryüzünde bulunan ve bütün toplumların düşünce hayatlarındaki ilk ve en temel kaynaklardır. Yaşamla dünyayı bir algılama sistemi içinde ele alan mitoloji bütün dünya görüşlerini kapsamaktadır. Mitoloji kelimesi, Yunanca, bir nevi masal, hikâye demek olan “Mythos” ile, söz anlamına gelen “Logos” kelimelerinden yapılmış olup, eski zamanlarda gelmiş ve yaşamış olan ulusların inandıkları tanrı, kahraman, peri ve devlerin hayat maceralarını içine alan “Mit” hikayelerdir. Mitolojiler bütün toplumlarda insanlar tarafından kutsal sayılan tanrı ve kahramanların efsaneleri bir şekilde sanat eserlerine yansıtılmıştır. Günümüzde çağdaş Türk resminde bu kahramanlar ve hikayeleri motif ve semboller ile, sanatçılarla yaşatılmaya devam edilmektedir. Bu çalışmada Türk kültürü içerisinde, önemli bir yeri olan sanatçımızdan Kayıhan Keskinok'un eserleri, mitolojik anlamda analiz edilerek yorumlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca nitel araştırma yöntemlerinden literatür taraması ile eser incelemesi kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mitos, sanat, semboller, Kayıhan Keskinok

REFLECTIONS OF SYMBOLS IN MYTHOLOGY TO KAYIHAN KESKİNOK'S WORKS

Abstract

Mythology is the dialectics of the past of human beings in ritual with thoughts and descriptions; They are the first and most basic sources in the thought life of all societies on earth. Mythology, which covers life and the world in a perception

system, covers all world views. The word "Mythology" is made of Greek, a kind of fairy tale, a story, and "Mythos", which means "Logos", which means "Myth". Mythologies are reflected in works of art by people in all geographies. People used their gods and heroes, which they consider sacred, in works of art. In contemporary Turkish painting, these heroes and their stories continue to be kept alive with motifs and symbols. In this study, mythological analysis of the works of our artist Kayıhan Keskinok, who has grown up and has an important place in Turkish culture, has been attempted to be interpreted.

Keywords: myth, art, Kayıhan Keskinok

GİRİŞ

İnsanoğlu, yaşadığı ilk çağlardan itibaren yaşadığı ve gördüğü dünyayı anlamak için her kavram ve olguya da bir açıklık getirmeye çalışmıştır. Geçmişin dini bilimi olarak adlandırabileceğimiz mitlerle de insanın içinde bulunduğu ve görebildiği evren, hayvan, bitki ve en önemlisi de insanın nasıl ortaya çıktığını, nasıl ve nereden geldiğini, nasıl yok olduğunu, açıklamaya çalışan “*gerçek ve kutsal*” olguları anlatma gayreti içinde olmuştur (Dönmez, 2001: 8). Günümüzde bilim ile yapılan bu olgular mitolojiyle anlamlandırılmaktadır, ilkel dönemlerde ancak beş duyu organı ile yapılan, bu duyu organları ile açıklanamayan olgular içinde eski çağlardan özellikle de doğaüstü tanımlamalar olarak kabul görmüştür (Eliade, 2002: 11-26).

‘Mitoloji’ kelimesi, Yunanca, bir nevi masal, hikâye demek olan mythos ile, söz anlamına gelen logos kelimelerinden oluşmuştur (Can, 1997: 1). Mitos (mythos) çok tanrılı dinlerin tanrıları üstüne anlatılan öykü ve efsanelerdir (Türkçe Sözlük, 2005: 1359). Dolayısıyla mitler, tarihsel süreçte ilkel toplulukların yaşamlarına yön veren tabiat ve cemiyet, tanrılar ve kahramanlar hakkındaki ilk duygu ve düşüncelerini aksettiren felsefi ve estetik bir kategoride yer almaktadırlar (Bayat, 2007: 33).

Kısaca mit, “geleneksel olarak yayılan veya toplumun hayal gücü etkisiyle biçim değiştiren alegorik bir anlatımı olan halk hikâyesi, efsane, söylence iken mitoloji mitlerin, doğuşlarını, anlamlarını yorumlayan, inceleyen bir bilim dalı olarak tanımlanmaktadır (Necatigil, 2017: 13).

İlkçağ inançlarındaki tanrıların, yarı tanrıların ve kahramanlarının tarihini kapsayan ve onları inceleyerek yorumlayan mitoloji; din, tarih, edebiyat ve sanat gibi bilim dallarıyla yakından ilişkili olmuştur. Örneğin, Dede Korkut Hikayeleri, Oğuz Kağan, Ergenekon ve Alp Er Tunga destanları gibi mitolojik öyküler hep edebiyat kitaplarını süslemiştir.

“Orta Asya’dan batıya ve güneye doğru göç eden Türkler gittikleri ve yerleştikleri ülkelerde eski uygarlıklardan da faydalanarak, yeni kültürleri meydana getirmişlerdir.” Bu yeni kültürler bir taraftan kendilerine ait değerleri katarlarken, diğer taraftan da o kültürün kendine has unsurlarından da yararlanmışlardır (Ülken, 2006: 147).

Mitlerle anlatılan pek çok olay, 1970’lerden sonra da günümüz sanatçıları tarafından, bireysel olarak mercek altına alınmış ve kişisel mitler de oluşturulmuştur. Bu anlamda Türk mitolojisinde yer alan mitolojik unsurları eserlerinde kullanan resim sanatçısı Kayıhan Keskinok eserlerini doğduğu, yaşadığı, gördüğü gezdiği yerlerden beslemiştir. Yaşanmışlıklarını, duygu dünyasını, bilinç altını, arzularını vb. mitolojik unsurlarla izleyicisine de ulaştırmıştır. Dönem dönem farklı konular üzerinde çalışan ve farklı arayışlara giren sanatçı

hayatının büyük bir kısmını mitolojik ve destansı konulara ayırmıştır.

Sanatçının mitolojik ve destansı konuları tercih etmesinin nedeni ise, konuların dramatik coşkuyu alevlendirmesinden çok ,masalsı ve düşsel nitelikleriyle, diyalektik bir gereklilik olarak gördüğü mekan soyutlamalarına ve serbestliğine, figürlerinde de en olmayacak hareket oyunlarına imkan vermesi olarak açıklanmaktadır .Böylece figürlerinde nesnellik somut kişiliği ile mekanın geometrik soyut durumunu düzenlemede diyalektik bir tutarlılık gösterilirken fantastik ve masalsı figürleriyle resimlerinde Keskinok kendi iç dünyasını eserlerinde yansıtmıştır (Bedri, 2011: 11).

Keskinok'un doğadan esinlenirken, bölgeye özgü olayların ve folklorik konuların resimlendiği figürsüz soyut denemeleri ile bol figürlü düzenlemeleri, sanatçının sanat anlayışının bir göstergesi olmuştur. Sanatçı resimlerindeki hareketi gerçek ile düşsel dünya arasındaki geliş gidişler olarak tanımlamaktadır. Ayrıca sanatçının eserlerinde sıklıkla gördüğümüz "yumuşak renk lekelerinin geçişleriyle oluşan fon içindeki figürler ve nesneler, havada asılı gibi görünmektedir. "Bu da Keskinok'un zaman kavramını irdeleyiş biçimi olarak değerlendirilebilir. Eserlerinde üst üste bindirme tekniği ile yer çekimsiz mekân oluşturma tekniğini kullanan sanatçı çalışmalarında daha çok yağlı boya ve akrilik kullanmaktadır (Zeynep, 1977: 1000).

Kayıhan Keskinok çalışmalarında antik döneme ait heykellerden, tors görüntülerine kadar Antik dönem unsurları ile Türk kültüründeki geleneksel unsurları (bağlama çalan Dadaloğlu, demir dövenler, at, vs.) birleştirmiştir. Bu bağlamda eserlerinde sıklıkla at, boğa, aslan, horoz, Zeus, insan figürleri, çıplak kadın figürleri, yazı, şiir, sayı vb. motifleri de kullanmıştır.

Sanatçının Eserlerinde Kullandığı Mitolojik Unsurlar

Davul sembolü: En eski Türk çalgılarından. Etoğrafik literatürde Türkçe bir terimle tüngür/dünür olarak adlandırıldığı görülmektedir. Yakutlar davuşa tüngür yanında dünür demişlerdir. Yakut Türkçesinde tünür 'ün bir diğer anlamı da evlilik aracılığı ile oluşturulan akrabalıktır. (Bayat, 2006: 194)

Dört: Dört sayısı mitolojide, halk inançlarında, destanlarda, masallarda vb. oldukça yaygın bir şekilde kullanılmaktadır Dört, karenin ve düzenli evrenin sayısıdır. Dört yön, dört öge, dört sayısının bu düzen koyucu gücüyle ilgili bilinen en iyi örneklerdir Türkler eski dönemlerde dünyayı dikdörtgen veya kare olarak düşünmüşlerdir (Çoruhlu, 1996: 228). Mânevî anlamda Dört kitap; Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an-ı Kerim vardır. (Durbilmez, 2009: 53). Dört sayısının düzenleyici gücü, Hz. Ali'ye atfedilen Nehcü'l-Belâgâ'daki birtakım ifadelerden açıkça anlaşılmaktadır: İslamiyet'te "İmanın şartı dördtür ayrıca, iman dört temel üzerine kurulmuştur Sabır, yakîn, adalet, gayret; sabrın dört temel direği vardır: şevk, şefkat, zühd ve uyanıklık... vs." (Özköse, 2014: 114-115). Eski Türk inanışlarında, yılın son dört çarşambası kutlu sayılmış ve dört çarşambanın her birinde tabiatın dört unsurundan birisine (=suya, ateşe, havaya, toprağa) "cemre" düştüğü ve bu unsurları uyandırdığına da inanılmıştır (Kalafat, 2000: 67).

Üç: Üç sayısı günlük hayatımızda bir şans ve deneme sayısı olarak bilinmektedir. Tanrının hakkı üçtür denilerek insana üç kez şans verilmiştir. Üç sayısının insanı oluşturan madde, akıl ve ruhta olduğu gibi onun yaşama süresinde geçirdiği doğum, yaşam ve ölüm dünya, kabir, ahiretle de ilişkili olduğu söylenmektedir (Ersoy, 2000: 23).

Kare: Bu form dört tarafı sanki demir bir çerçeve ile sabitlenmiştir gibi görünüm verdiğinden,

anti dinamik bir figür olarak durucukluk, durgunluk, kararlılık, sağlamlık ve güven verici bir algılamaya da neden olmaktadır (Ersoy, 2007).

Daire-Çember: İnsanlara dinlerini tanıtip öğretmek için kullanıla gelmiş üç sembolün (daire, kare, üçgenin) ilki ve kutsal sayılanıdır. Dairenin en önemli özelliği ise güneşe benzemesidir. Daire, diğer geometrik alanlar içinde en gelişmiş, mükemmel biçimli olarak algılanmaktadır (Ersoy, 2007:150).

Duman: Bu renkle yerle gök arasındaki bağlantıyı sağlayan bir imaj verilmiştir (Ersoy, 2007;387).

Siyah: Koyu renk olarak isimlendirilen renklerin en koyusu siyah renktir. Bu renk, güneşin tüm ışınlarını absorbe ederek ve kendi varlığına mal edip geri göndermez. İşte bu olay yaşamdan ölüme doğru gidişi ve onun içinde kaybolup bitişini de sembolize etmektedir (Ersoy, 2000;66). Siyah, dün de bugünde Türklerde ve birçok toplumda olumsuz anlamları ifade etmek için kullanılmıştır. Siyah, belirsizlik, boşluk, sonsuz karanlık, üzüntü, kötülük, ölüm, yas, karmaşa, şeytan vb. gibi birçok şeyle simgeleştirilmiştir. Genel hatlarıyla baktığımızda bütün dünya mitolojilerinde ve simgeçiliğinde kara rengin daha çok olumsuz anlamları ifade etmek üzere kullanıldığını görülmektedir. Ezeli karanlık, boşluk, ölüm karanlığı, tahribat, üzüntü, büyü, kötülük ya da ölümle ilgili mitlerde yer alan tanrılar, karmaşa ortamı, Şeytan vb. gibi pek çok şey kara renkle birlikte ifade edilmektedir (Çoruhlu, 2002: 183). Türklerde kara renk, yönsel açıdan kuzeyi temsil etmiştir. Kuzeyde yaşayan toplulukları vurgulamaktadır. Türklerdeki karakış deyişi de zor geçen kışın bir ifadesidir. Bu renk, 'güçlü, kuvvetli' anlamını da içerisinde barındırmaktadır. Altaylı Şamanistler kötü ruhu siyahla temsil etmişlerdir. Dede Korkut hikayelerinde de yas olan evler için 'karalı göklü otağ' şeklinde tasvirlerine yer verilmiştir.

Kırmızı: Kırmızı renk, güneşin, ateşin, aşkın, hakimiyetin anlatılmasında kullanılmıştır. Bu renk yön olarak güneyi ifade etmektedir. Kudret, güç, iktidar, şiddet ile simgeleştirilmiştir. Türklerin ateşe saygısından dolayı da önemlidir. Ateş kırmızı ile ifade edilmiştir. Türk mitolojisinde de düğün ve gerdek rengi olarak da bilinmektedir. Ayrıca Savaşın, zaferin rengidir. Kırmızı aslında, cinselliği erkek olan bir renk olarak ta; alevin rengidir. (Ersoy, 2007;450). Eril hareket ilkesini, ateşi, hükümdarlığı, aşkı, hazzı, gelin ve evlilikle ilgili birtakım hususları ifade etmektedir (Çoruhlu, 2002;186).

Mavi: Bu renk genellikle olumlu anlamları içerisinde barındırmaktadır. Gökle ilgili bir renktir. Gök tanrı ve gökte olduğuna inanılan ruhlarla ilişkilendirilmiştir. Çeşitli mitolojilerde akıl, idrak, sağduyu, iffet, lekesizlik, sadakat, Allah'a hürmet, barış gibi erdem ve erdemli davranışların simgesi bu renktir. Gök ve ejder de de bu renkle ilişkilendirilmiştir aynı zamanda içinde her şeyin yer aldığı sonsuz boşluğu da simgelemektedir (Çoruhlu, 2007;188).

Beyaz: Beyaz renk dünya genelinde çeşitli mitoloji ve kültürlerden doğan en genel anlamla, aydınlık ışık, güneş, hava, saflık, temizliğin rengidir. İffet, masumiyet, sadelik, mükemmellik, kutsallık, kurtuluş, ruhsal yetkinlik bu renkle özdeşleştirilmektedir. Beyaz bir elbisenin giyilmesi, saflık, temizlik ve iffete işaret ettiği kadar ruhun beden üzerindeki zaferini de göstermektedir. Soylulukla özdeşleştirilmiştir. Soyun ak olması ve ruhun soyluluğu beyaz ile ifade edilmiştir. (Çoruhlu, 2002:190).

Gri-kül rengi: Şan, şöhret ve sonsuzluğu ifade eden gizemli bir niteliğe sahiptir. Gri aynı zamanda sisin rengidir. Sisli puslu havalar, insanda hüznün, iç sıkıntısı ve melankoliyi de yansıtmaktadır (Ersoy, 2002;68).

Kahverengi: Bu renk olmayan ve kendini göstermeyen yer altı ateşi ile kil ve toprakla özdeşleştirilmiştir. Bunun için insanoğlunun keşfettiği ilk renktir. Kırmızı ve siyah renklerden oluştuğu için iki renginde özelliklerini de taşımaktadır. Roma'da alçak gönüllülüğün ve fakirliğin manevi ve zihinsel olgunluğun simgesi de olmuştur (Ersoy, 2007;456).

Mor: Elde edilmesinde mavi ve kırmızı rengin kullanılmasındaki belli oran nedeniyle gökle yer arasındaki dengeyi simgelerken soğuk karanlık tok gözlülük, içe kapanıklık, çekingenlik, aşk, ihtiras, itaat, parlak zekaya sahip olma gibi anlamları da barındırmaktadır. Yaratıcı ve ruhsal özellikler taşıdığından dolayı sanatçı rengi olarak ta bilinmektedir (Ersoy, 2007 :457).

Yeşil: Doğayla ilgili bir renktir. Daha çok ağaç, orman kültü ile ilişkilendirilmiştir. Yeşil sözcüğü, yaşıl' dan türemiştir. Kökü yaş' tır ve yaş da genç anlamına gelmektedir. Ağaç yaşken eğilir atasözü buradan gelmiştir. Genelde doğanın rengini yansıtan yeşil için, psikolojik açıdan, gerçeğin, açıklık ve serbestliğin rengi olduğunu ileri sürenler olmuştur. Yeşil dışı bir renktir (Ersoy, 2000:56-61).

Sarı: Bu renk güneşle özdeşleştirilmiştir. Toprağın rengidir. Akıl, zekilik, duyumculuk anlamları barındırmaktadır. Koyu sarı ise olumsuz anlamlar içermektedir. Örneğin; fesatlık, hıyanet, vefasızlık, hırs vb. gibi (Çoruhlu, 2002:193) Bu renk daha çok entelektüeller tarafından tercih edilmiştir. İnsanların yönetmeye ve hükmetmeye olan ilgilerini göstermektedir. Sarı renk zihni açarak dikkati arttırmaktadır. İnsanlara ışığı getiren renk olarak ta bilinmektedir. Bu özelliğinden dolayı da kullananlara pozitif ve iyimser duygular aşılamaktadır. Genel olarak neşeli renklerin öncülüğünü yapan, maddesel olduğu kadar espri zenginliğini de ifade eden sarı, altın madenin rengini yansıtmaktadır. Ayrıca tanrılarla ölümlüler arasında ilişki kuran, gidiş ve dönüşlü bir yolun rengi sarı olarak ta nitelendirilmiştir (Ersoy, 2000:54-55).

Turuncu: Gökteki güneşle yer altındaki ateşin ortasında bulunduğu var sayılarak vahiy yoluyla Tanrı aşkına ulaşmanın olduğu kadar ruhsal dengenin simgesel bir rengi olmuştur. Bağlılığı ve doğruluğu yansıtmaması nedeniyle kırmızı renk kadar olmasa bile enerji ve heyecan verici bir renktir (Ersoy ,2007:457).

Boğa sembolü: Hint mitolojinde de boğa kutsal kabul edilmiştir. Türk mitolojisinde boğa hem yer hem de gök unsurlarıyla değerlendirilmiş ve farklı sembollerde yer almıştır. Pazırık kurganlarında bulunan boğa tasvirleri de yer unsuruyla ilgili olarak Türk menşei mitlerinde de yer aldığını göstermektedir. Eski Türklerde özellikle boğa ya da öküz alplık ongunu sayılmıştır (Çoruhlu, 2002, 145). Bağımsızlık simgesi olan tuğlarda öküz kuyruğu kullanılması da gücü simgelemiştir. Türk mitolojisindeki inanışlarda en önemli sembollerinden birisi olmuştur. İlahi dinler ortaya çıkana kadar, pek çok farklı medeniyete mensup insanlar tarafından tanrısal güçlerin sembolü olarak kabul görmüştür. M.Ö. 4500'lerde evcilleştiği sanılan boğa, özellikle Anadolu ve Mezopotamya'da gücün ve üremenin sembolü olmuş, bu özelliklerinden dolayı tanrısal anlamlarda yüklenmiştir. Eski Türklerde boğa, kuvvetin ve hükümdarlığın sembolü olarak karşımıza çıkmaktadır. Anadolu'da boğa tasvirleri erken çağlarda sık görülen bir semboldür. Neolitik Çağ'a ait bir yerleşim yeri olan Catalhöyük'te sekilere yerleştirilmiş sığır

boynuzları, boğa boynuzlu dikme dizileri, kült heykeli gruplarına rastlanılmıştır. Bu örnekler boğa eril tanrıyı simgelemiştir (Çoruhlu, 2014, s. 137). Boğa, Sümerlerde bolluk ve güçlülük simgesi olmuştur. En önemli tanrısal hayvanlarından biri olan boğaya ilkin Sümer inançlarında rastlamakla birlikte boğanın kutsallığı inancının hemen bütün ilkel inançlarda yer aldığı görülmektedir. Bütün mitolojilerde boğa, dölleme ve kuvvet olarak erkek gücünü de simgelemektedir. Fırtına tanrısı ile boğanın arasındaki bağlantı boğanın sahip olduğu güç, yüksek sesi ve verimliliği ile ilişkilendirilmiştir. Osmanlı döneminde belli bir süre anlam sapması yaşayan bu sembol, günümüzde yeniden gerçek anlamına kavuşmuş, asıldığı evi, kötülüklerden ve nazardan koruduğuna inanılmıştır.

At sembolü: “Türk Mitolojisine göre şamanı kutsal güçlerin yanına götüren, Tanrı’nın yanında bulunan at, ölümün ve sezginin sembolü olup, gökyüzünde de yeryüzünde de bir yeri mevcuttur. Şamanın ve insanların en iyi dostudur.” (Seyidoğlu, 1996: 55). Türk mitolojisinde “at, en kuvvetli kült olarak destanlarda da çok yer tutan bir hayvandır. Şamanlığı kabul eden Türkler ile Moğolların inanişine göre at gökten inmiştir. Yakutlara göre kahramanların atları güneş âleminden gelmiştir. Bir de kanatlı atlar vardır ki bu atlarda Kaf Dağı’nın altındaki (Süt Gölü’nde) bulunmaktadır. Hızır ölümüne çare ararken bu atları görmüş, tutamamış, nihayet (Süt Gölü’ne) şarap dökerek bunları sarhoş edip bir çiftini tutmuş, kanatlarını koparmış, bunları çiftleştirmiş, at neslinin de böylece türediğine inanılmıştır (Uraz, 1994: 145-146). At, mitolojide sezginin önemli bir sembolü olarak kabul edilmiştir. Sezgileriyle de at, birçok kötülüğü ya da gizli durumları fark ederek, kahramanlarına destek olmaktadır. Türklerdeki bir inanca göre de onlar atlarla birlikte yaratılmışlardır ve atın yaradılışının da rüzgârdan olduğuna inanılmıştır. Şamanist törenlerde at, şamanın gökyüzüne çıkacağı bineği ve kurbanlık hayvan olarak önem kazanmıştır. Şaman, at yardımıyla yeraltına ya da öteki dünyaya geçebildiği için at ölümün de simgesi olmuştur. At aynı zamanda öleni öbür dünyaya taşımış yani yaşadığımız bu dünya dışında yer alan diğer dünyalara geçişi, “düzey atlamayı” da gerçekleştirmiştir (Dalkıran, 2010, s. 80, 81).

Horoz Sembolü: Horoz mitolojilerde daima uğurlu sayılmıştır. Eski Türklerde de horoz, tanrı kelimesin kökünde yer alan "tan" dan, tan vaktinin habercisi olarak ve tanın kızışmasını haber vermesinden ötürü en kutsal motiflerden birisi olmuştur. Horoz kutsal sayılmıştır. Horoz İran mitolojisinde ışığın habercisi ve bekçisi iken, Firdevsi’nin Şehname’ sinde güneşin doğuşunun simgesidir. Mitolojilerde horoz hep "haber veren olduğundan uğurlu sayılırken "sabahın müjdecisi" olarakta kabul görmüştür. Bu "müjdecilik" özelliği de kehanetlerde sık sık anılan bir hayvan olmasını sağlamıştır. Proto-Türk ya da hun devrine ait Pazarık kurganlarından çıkarılan eserler arasında, deriden kesilmiş yahut lahitten oyulmuş ya da elbiselerde yer almış bir şekilde karşımıza horoz-tavuk figürleri çıkmaktadır. Büyük olasılıkla kötü ruhları kovan koruyucu bir simge olarak düşünülmüştür (Çoruhlu, 2002: 148). Tavuk ve Horoz Emel Esine göre, Türk kozmonolojisinde barış unsurunun hayvan biçimli timsali olarak görülmektedir (Çoruhlu, 2011, s. 173-174). Tavuğun erkeği olan horoz kelimesi yerine tarihsel Türkçe ’de ‘erkek takugu, aygır tavuk’ gibi sözcükler de kullanılmıştır (Akalin, 1993; 124). Birçok kültürde horoz, güneşin ve gururun sembolü olarak algılanmış, onun ötüşüyle güneşin doğuşu arasında bir ilişki kurulmuştur. Yunan mitolojisinde de gün doğumunu duyurduğu için kutsallaştırılan horoz ve Mars’ın oğlu olarak ta kabul görmüştür. Meksika da ise güneşe kurban edilmiştir. Almanya’da ve Macaristan’da ise kutsal bir figür olarak kilise kulelerinde yer almıştır. Batı inanişine göre

horoz, Hristiyan vatandaşlarına, *Peter* gibi inkârcı olmamalarını da hatırlatmaktadır İskoçlar horoz kursağından alınan taşın, yutulursa, insana güç ve yiğitlik getireceğine de inanmaktadırlar. Galler de ise ak horoz iyi talihi simgelemektedir (Akalın, 1993; 124). Horoz mitolojilerde güneşini haber vermesinin yanı sıra, kötü ruhları kovması bakımından da koruyucu bir simge özelliğini taşımıştır. Yahudilikte günahlardan kurtulmanın aracı olarak kefarete ayinlerinde horoz kullanılırken Hristiyanlarda onu, İsa-Mesih'in sembolü olarak ta kabul görmüştür (Çatalbaş, 2011; 53).

İskambil kağıtları: Batı dünyasından eski dönemlerde Fransa'da dört sınıf asil sınıfı, ordu sınıfı, orta sınıfı, köylü sınıfı mevcuttu. İskambil kağıtlarındaki kupa, maça, sinek ve karo da bu dört sınıfı temsil etmiştir. Kupa bir kalkanı andıran haliyle asil sınıfı, kiliseyi, maça bir mızrağın ucunu andıran şekliyle orduyu, kare eşkenar dörtgen kiremitlerden esinlenerek orta sınıfı, sinek ise yaprağa benzeyen şekliyle köylüyü temsil etmiştir (Ersoy, 2007;100).

Zeus: Mitoloji de Gök tanrısı olarak hava ile ilgili olan tüm olaylardan sorumlu tutulan bir tanrıdır. Aslında Zeus, yıldırım, şimşek, yağmur, fırtına ve parlak gökyüzünü temsil etmektedir). Zeus'un adı, mitolojilerde göklerin hâkimi olarak ve doğrudan doğayı ifade ederken, adının anlamının da tanrısallığa uygun olduğu da görülmektedir. Öfkesiyle yıldırımlar ve şimşekler savuran Zeus'un adı aynı zamanda parlayan anlamına gelmektedir (Hakman, 2013;199).

Arslan ve Kaplan sembolü: Yelesinin gövdeye verdiği görkemli görünüm sayesinde ve aslanın aktif rol oynamasından dolayı, erkek aslan daha fazla korku ve korkuya bağlı olarak saygınlığı temsil etmiştir. Hititlilerde önceleri büyük köpek dedikleri bu aslanın, kenti kötü ruhlardan koruyacağına ve saldırganlara korku verecek en etkin psikolojik savunma aracı olacağına inanmışlardır (Ersoy, 2007: 245). Türklerde aslan figürü, çok erken devirlerden itibaren görülen bir semboldür. Türk mitolojisinde mevcut fiziksel özellikleri yanında postu ve yelesi ile yiğitliği simgelemektedir. Ayrıca hayvan mücadele sahnelerinde yer alan zıt karakterlerin ifadesinde de gök unsuruna uygun bir şekilde kazanan bir konumda betimlenmiştir. Buna paralel olarak iynin kötüyü yenmesi, güç, kudret, zafer gibi terimlerinde sembolü olarak ta görülmüştür (Çoruhlu, 2017, s. 206). Kaplan ise Türk mitolojisinde tıpkı aslan gibi milattan önceki devirlerden itibaren görülen ve benzer özelliklere sahip bir semboldür. Bu erken devir Türk kabilelerinin ve Türk yiğitlerinin en eski tözlerinden (töz: evrenin varoluşunu açıklamaya çalışan felsefelerin ilk öge olarak düşündükleri varlık, öz, değişen şeylerin özünde değişmeden kaldığı varsayılan idealist kavram) biri olduğu ifade edilmektedir. Bu açıdan bazen ruh bazen tanrı sembolü olarak karşımıza çıkmaktadır (Çoruhlu, 2017, s.207). Kaplan sembolüne; Kazakistan'daki Esik kurganı ve Güney Sibirya'daki I. Tüekta kurganı gibi alanlarda yapılan kazı çalışmaları sonucunda çeşitli sanat örneklerinde rastlanılmıştır. Bu sembol, gücü ve yiğitliği sembolize ederken aynı zamanda da hükümdarın kudretini ifade etmektedir (Çoruhlu, 2014, s. 106).

Güvercin sembolü: Türk mitolojisine baktığımızda ise bu kuş, ruhun sembolü olarak görülmüştür. İslamiyet'ten sonra ise güvercin uçmak, göğe yükselmek ve ölüm gibi farklı anlamlarla da karşımıza çıkmaktadır. Kaşgarlı Mahmud 'un eseri *Dîvânu Lugâti't-Türk'te* ise bu kuş, talih simgesi olarak yer almıştır (Şişçi, 2018, s. 48). Buna paralel olarak Türk mitolojisinde kuşlar "ruhun beden dışında bir canlı hayvan şeklinde saklanması" ile özdeşleştirilmiştir. Güvercin de bahsi geçen bu hayvanlardan birisi olarak bu inancının bir devamını temsil

etmektedir (Yılmaz, Savas & Ertugrul, 2012, s. 81). Aynı zamanda Şamanizm'de de ölen kişinin ruhunun kuşlar tarafından taşındığı da bilinmektedir. Armutak'a göre ise güvercin, günahsız insanların ruhunun simgesi ve beyaz renginden dolayı da aşk ile barışın sembolü olmuştur (Armutak, 2004, s. 143-150).

N harfi: Türk dilinde bir şeylerin başına geldiğinde genellikle soru anlamını taşıyan harftir (Ersoy,2007:412).

Ok ve yay sembolü: Ok, mitolojide güneş ışınlarıyla özdeşleştirilmektedir. Bir yeri delip girme ve bir yere saplanmanın sembolü olmuştur. Varolan tüm olumsuz koşulları aşarak, hatta bu yolu dimdik ve dümdüz bir şekilde aşarak, sosyal yaşamın tüm konularında, doğruluk ve düzgünlüğün de vazgeçilmez bir sembolü olmuştur (Ersoy, 2007:402). Ok ayrıca mitoloji de ulaşılması bir hayli uzak olan bir fetih olayının zihinsel olarak peşinen gerçekleşmesini sağlayan bir güce de sahiptir (Ersoy, 2007:402). Birleştiriciliğin, karar ve sentezlerinde bir sembolü olmaktadır. Japon resimlerinde ok, yayla ilişkili olarak aşkı da sembolize etmektedir (Ersoy, 2007:402).

İnsan sembolü: İnsana, dünyanın bir sentezi ve evrenin küçültülmüş bir modeli gözüyle bakılma olgusu, en ilkel geleneklerden başlayarak günümüze kadar süre gelmiştir. İnsan bir mikro kozmos olarak küçük bir evreni temsil etmektedir. İnsan sembolik kavramlara değişik yönlerde yol açan bir merkezdir. İlk insan olan Âdem bir peygamber olduğuna göre, dinin başlangıcı da insanın görünmesiyle eşleştirilmiştir (Ersoy,2007:311).

Kanat: Her şeyden önce uçma, hafifleme, kurtulma ve maddi benlikten sıyrılma sembolü olarak görülmüştür (Ersoy, 2000 :311).

Kayıhan Keskinok'un Eserlerinin Yorumu

Resim 1.Kayıhan Keskinok/tuval üzerine yağlı boya/2005/50x60 cm.

Eser Analizi: Sanatçının bu eseri kırmızı bir zemin ve mavi arka planlı bir alanda, kadın ve erkek figüründen oluşmakta olup, geometrik formlarla ve iskambil kağıtlarıyla zenginleştirilmiştir. Tuvalin merkezinde iki insan figürü yer almaktadır. Bu figürler tiyatroya hareketler ve bakışlarla ayrıntısız bir şekilde çizilmiş olup mavi ve kırmızılar ağırlıklı olarak kullanılmıştır.

Eserin Yorumu: Sanatçı bu eserinde kullandığı geometrik formlarla (kareler ve dikdörtgenler) hayatın içerisindeki insanın durgunluk ve kısır döngüleri, kararlılıkları ile sağlam duruşları ancak güven verici bir ortamda olabileceğini bize anlatmak istemektedir. Sanatçı kullandığı renklerle de örneğin mavi renkle iki insan arasındaki huzura ve kırmızı renkle de sevginin söz konusu olacağı düşüncesini pekiştirirken, bu huzur sayesinde her ikisinin de birbirleriyle beraber göklere, sonsuzluğa gidebileceklerini de anlatmak istemiştir. İnsan hayatında karşımıza çıkan her durumda bazen eğer huzurun olursa asiller gibi zengin, bir hayatın içinde yer alırken bazen de hayat maratonunda asker gibi çarpışarak hayattaki zorluklarla mücadele eden toplumun en alt kademesinde yer alan bir insanı olabileceğimizi sanatçı bize göstermiştir. Arka planda yer alan yazılarda bu durumları (insan hayatındaki farklı durumları) tamamlar mahiyettedir. (Resim-1)

Resim 2. Kayıhan Keskinok / Tuval üzerine yağlı boya /1994 /45x75cm.

Eser Analizi: Eser merkezde yer alan bir kadın, erkek figürü ile, boğa ve yazılardan oluşmaktadır. Ağırlıklı olarak mavi renk kullanılmış olup bu rengin birçok tonu eserde yer almıştır. Figürlerin tenlerinde, arka planda, boğada, Carmen yazısında ve erkek figürün kıyafetinde mavi renk kullanılmıştır. Sarı renk, merkezde yer alan kadın figürünün kıyafetinde ve boğanın burnunda karşımıza çıkmaktadır. Hâkim olan bir diğer renk, kırmızı ise kadının iç çamaşırında, dondo(la) yazısında, erkeğin omuzlarında ve elinde tuttuğu bayrakta kullanılmıştır. Köşesinde siyah renk kullanılmış olup tabloda yer yer yeşiller, grile yer almıştır. Sanatçı kullandığı dengeli renklerle ve yumuşak geçişlerle gözümüzün tabloda gezinmesini sağlamıştır. Resimde diyagonal bir hat üzerine yerleştirilen bu figürlerle, tiyatroya duruşlar sergilenmiştir. Mekân belirsiz olmakla beraber bir buz pistini andırmaktadır. Fonda bulunan Dondola (İtalyanca salıncaklı koltuk) yazısı ile eski bir kabileye ait olduğu düşünülmektedir. Car olarak

gördüğümüz yazı sanatçının diğer eserlerine bakıldığında karşımıza Carmen olarak bilinen operadan almıştır.

Eserin Yorumu: Sanatçı. Aklın, sağduyunun, sadakatin ve erdemin simgesi olan mavi renk aynı zamanda figürlerin ten rengini de oluşturmaktadır. Sarı renk mavi rengin bu anlamlarını desteklerken, kadının altın madeni gibi değerli olduğunu da hissettirmektedir. Erkek figürü, kadın figürünün ne arkasında ne de önünde yer almaktadır. Bu da kadın erkek arasındaki eşitliğini vurgulamaktadır. Erkek figürün elindeki kırmızı bayrak ve arkadaki boğa figürü, boğa ve kan arasındaki ilişkisinden dolayıdır. Keskinok erkek bir tanrı ile özdeşleştirmiştir. Erkeğin elindeki kırmızı renkli bayrakla boğayı kışkırtma anlamında kullanılan kadının iç çamaşırındaki kırmızı renkte cinselliğin rengi, olarak ta hayatın devam ettiği anlamında kullanılmıştır. Sanatçı çalışmasında konusunu Carmen operasından aldığı ve eserde geçen bir sahneden esinlenerek boğa güreşçisi ile zinacı karısı merkezde yer vermiştir Boğa ile gücü ve erkek tanrısı simgeleyen erkek figürü ile eserdeki kadının kötü bir namı olsa da sevmekten vazgeçemeyen ikili arasındaki ilişkiler söz konusu olmuştur. Bu eserden hareketle hayatın akışı içerisinde ilişkilerin hep aynı dengede gitmediği, sarsıntıların ve hayal kırıklıklarının da ilişkinin bir parçası olduğu anlatılmak istenmiştir (Resim-2).

Resim3.Kayıhan Keskinok/tuval üzerine yağlı boya/2005/100x80 cm.

Eser Analizi: Tabloda mavi, kahverengi, beyaz, sarı, yeşil ve kırmızı renkler kullanılmıştır. Yüzü izleyene dönük bir gelin, yöresel kıyafetli meşale taşıyan bir damat ve ata yer verilmiştir. Sanatçının Anadolu düğünlerinden etkilenerek yaptığı bu çalışma Karadeniz düğünlerine bir örnek teşkil etmektedir. Bu eserinde sanatçı, düğüne giden, at üzerindeki gelin ve damadı resmetmiştir. Eserde mavi, kahverengi, beyaz, sarı, yeşil ve kırmızı renkler kullanılmıştır. Sıcak ve soğuk renkleri kullanarak dengeli bir kompozisyon oluşturulmuş olup, kontrast renklerle de eserde bir denge sağlanmıştır.

Eserin Yorumu: Eserde hayatını birleştirmek üzere olan iki gencin at üzerinde ve hayat yolundaki ilk adımları o mutluluk anı içinde aydınlık, ferah bir bilinmeze doğru gidişleri resmedilmiştir. En dikkat çekici figür olarak bembeyaz gelinliği ile kadın figürü. Saf ve temiz duygularla masumiyeti, sadeliğini, bize anlatmaktadır. Gelinin bu sadeliğinin yanında kırmızı rujla da dişiliğine bir gönderme yapılmıştır. Gelinin ata binmesi Anadolu'daki geleneklerde önemli olup ve aynı zamanda çifti mutluluğa götürecek olan da bir simge olup kıyafetlerde kullanılan renkler güneşi, cinselliği ve toprağı temsil etmektedir. Yöresel kıyafetlerdeki erkek figürünün elinde tuttuğu meşale ile atın üzerinde dört nala bir şekilde bu iki kişinin hayat yolundaki aydınlığa gidişleri simgelenmek istenmiştir. (Resim-3)

Resim 4. Kayıhan Keskinok /Tuval üzerine yağlı boya / 100x90 cm.

Eser Analizi: Eserde, sanatçının huzurun rengi olarak düşündüğü mavi renk ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Merkezde yer alan horoz figürüyle beraber, bir kadın figürü ve bir erkek figürü yer almıştır. Eserde siyah, mavi, kırmızı, beyaz, gri, yeşil ve sarı renkler kullanılmış ve yatay ve dikey hatlarla zıtlıklar oluşturulmaktadır. Geometrik olarak ta şekillerden kare ve dikdörtgenlere resimde yer verilmiştir. Kadın figüründeki güller, çorap ve horoz figüründe kullanılan kırmızı renk, mekandaki soğuk rengi kırmış ve resme dinamiklik kazandırmıştır. Birbirinin içinde gezinen renkler, gözümüzün tabloda gezmesini sağlamış aynı zamanda yumuşak renk geçişleri geometrik şekillerle mekâna derinlik katılmıştır.

Eserin Yorumu: Bu eserde ev ortamında ve günlük bir hayatın içinde yer alan insan ilişkileri konu edilmiştir. Eserde yer alan horoz figürü her ne kadar tanrı ile ve ilk doğan günün habercisi ve de erkekle özdeşleştirilse de aslında kadın erkek arasındaki ilişkiler ele alınmıştır. Bu ilişkilerde her iki tarafında bazen masum olamayacağını ve bazı gerçekleri de kendilerince sakladıklarını sanatçı eserinde bize göstermek istemiştir. Çünkü her iki figürde birbirinin yüzüne bu anlamda bakamamaktadırlar. Bu eserle insanların bu dünyevi zevkleri karşısındaki acizlikler yanında

kullanılan kırmızı renkler ile, aşk ve cinsellik gibi dünyevi zevkleri sembolize edilmiştir. Kadının elindeki gülde bu anlamları destekler ve güçlendirir mahiyettedir. Ayrıca kadın figürüne giydirilen çoraplarda aslında bu dünyevi hazların ve gizemlerin saklandığı mekanlar olarak eserde gösterilmiştir. (Resim-4)

Resim5.Kayıhan KESKİNOK,"Amazonlar",2003, Tuval Üzerine Akrilik,125 x 195 cm.

Eser Analizi: Eserde kırmızı, yeşil, mavi, sarı, beyaz, siyah, kahverengi kullanılmıştır. Çalışmada üç at figürü, ile dört kadın figürü ve bir erkek figürü bulunmaktadır. Tarihte adından çok bahsedilen İskender'de büstü ile yeşil kare bir alanda ve merkezde yer almış olup her şey hareket halindedir atlar son hızıyla koşarken, kadınlar bütün güçleriyle savaşmış, ok atmaktadırlar. Sol taraftaki erkek figürü eserin solunda en karanlık ve dikkat çekmeyen yerde, tek ayağının üzerinde ve savunma araçlarıyla bekler vaziyette resmedilmiştir. En dikkat çekici olarak ta sarı ile yazılmış olan; "Amazonlar ana erkilliğin savaşçılarıydılar. Toplumda erkeğe ancak neslin devamını sağlamak için yer veriliyordu" yazısıdır. Eserde yer alan büyük A harfi ise amazonları simgelemektedir.

Eserin Yorumu: Sanatçı bu eserinde kadının gücünü, hükmünü, güzelliğini, cesurluğunu savaşçı amazon kadınları üzerinden anlatmak istemiştir. Tarihte ok atmak için göğüslerinin tekini kesen amazon kadınlarının aslında dişilikleri de bu çalışma da renklerle desteklenmiştir. Atmosferin melankolik havası, gücün ve kadınların dayanışması yine kullanılan renklerle desteklenmiştir. Eserdeki kullanılan erkek figürünün az olması amazon kadınlarının erkeğe yalnızca neslin devamı gözüyle bakmasından kaynaklı olabilir. Savaşçı amazon kadınlarının güç ve kararlılığı ile sanatçı günümüz kadınları arasında bir ilişki kurmaya çalışmıştır. İskender büstü ve kadınlar arasında güç olarak bir denge kurmaya çalışmış olup günümüz kadınlarının da bu anlamda güçlü olduğunun altını çizmiştir. (Resim-5)

Resim 6. Kayıhan Keskinok/Tuval üzerine yağlı /2002 /70x54 cm.

Eser Analizi: Tabloda mavi, kırmızı, kahverengi, mor, siyah, beyaz, yeşil ve sarı renk kullanılmıştır. Dört at figürü, dört yarışçı, bayraklar, yazılar, üç ve beş rakamı bulunmaktadır. Mavi ve mor rengin yoğun olarak kullanıldığı bir arka planda atlar ön planda yer almaktadır. Atlarla rüzgârlı biraz karanlık bir ortamda yarış düzenlenmektedir. Tabloda her unsur hareket halinde ve dinamik bir şekilde resmedilmiştir. Geometrik formlardan kare ve dikdörtgen kullanılmıştır.

Eserin Yorumu: Eserde ön plana çıkan figür çaba, güç, özgürlük, zarafet, hareket, zekâ, enerji, hız, verimlilik anlamlarıyla at figürüdür. Atın yaratılışının rüzgârdan olduğuna inanılır ve bu rüzgâr bayraklardan, tablonun genel havasından, kullanılan renklerden anlaşılmaktadır. Bu tablo sadece bir yarışın resmi değil yaratılış ile hayatın akışında olan koşuşturmalar ve hayatta yol alma çabasının resmidir. Belli belirsiz ve hatta neredeyse kaybolmuş, görünmeyen figürleriyle bazen geride kalabildiğimizi, bazen bir şeylere yetişemediğimizi anlatmaktadır. Kullanılan renkler insanlar arasındaki sınıf farklılıklarına da dikkat çekmektedir. O sınıflar arasında geçiş yapma çabaları, hırs, parlak zekâ gibi anlamlar renklerle desteklenmiştir. Hayat şanslarla doludur üç ve beş rakamları, hayatta yeniden bir şeylere başlamanın, hatalardan ders almanın rakamları olarak kullanılmıştır. Tabloda bir şeyin başlangıcına karşılık bitişi, zafere karşılık yenilgi, asillığe karşılık tutsaklık gibi anlamlar karşımıza çıkmaktadır. Atların bacak hareketlerinin oluşturduğu ritim, renklerin verdiği canlılık ve sıcaklık hissi tabloya dinamik bir hava katmış, günlük hayatın içindeki koşuşturmaları anımsatır mahiyette resmedilmiştir. (Resim-6)

Resim 7. Kayıhan Keskinok / Tuval üzerine yağlı boya /2004/ 68x80 cm.

Eser Analizi: Tabloda beyaz, kahverengi ve siyah olmak üzere üç at, biri nü, ikisi iç çamaşırılı üç kadın figürü, bir erkek figürü, güvercin, P harfi ve ciroque yazısı bulunmaktadır. Birinin içinde gezinen birçok renk karşımıza çıkmaktadır. Ciroque yazısının Kanadalı bir sirk olduğunu bilmek, canlı renklerin bir arada kullanıldığını görmek, arka plan ne kadar belirsiz olsa da sirk ortamı olduğunu bizlere kanıtlar. Her şey hareket halindedir. Sanatçı tablosunu renk farklılıklarıyla ortadan ikiye ayırmıştır.

Eserin Yorumu: Sanatçı eserinde dikkat çekici olarak merkezde yer alan kadın figürünün, elinde tuttuğu güvercinle insan ilişkileri arasındaki barışa ve özgürlüklere dikkat çekilmek istenmiştir. Kullanılan at figürleri ile de aslında günümüz (batılı anlamda) kadınların özgürlüğü ne bir gönderme niteliğindedir. Sirk hayatını sanatçı, aslında günlük yaşamla bağdaştırmıştır, Hayatın akışı içinde, özgürlüklere, eğlence hayatına ve vur patlasın çal oynasın olan bohem hayatındaki çarpıklıklara bir şekilde sanatçı dikkat çekmek istemiştir. (Resim-7)

Resim 8.Kayıhan Keskinok/Gılgamış destanı/Tuval üzerine akrilik boya /2002/150x150 cm.

Eser Analizi: **Tabloda** mavi, mor, beyaz ve siyah renk kullanılmıştır. Merkezde Gılgamış olduğu bilinen bir erkek figür, sol köşede Sümer döneminden bir figür, boğa, aslan ve tablonun üst köşelerinde dört kadın figürü yer almıştır. Geometrik formlardan kare kullanılırken tuval bölmece bir anlayışla katman katman ayrılmış sanki destanın çeşitli sahneleri bir arada anlatılmak istenmiştir. Ayrıca tuvalin merkezindeki kırmızı alanın altında "üstüne Gılgamış göklerin o kutsal boğasını öldürür." yazısı bulunmaktadır.

Eserin Yorumu: Uruk şehrinde hüküm süren, Sümer kahramanı Gılgamış eserin merkezinde elinde bir hançerle, hareket halinde resmedilmiştir. Saçı sakalı birbirine karışmış, olan bu erkek figürü tanrısal güçleri olan boğa, aslan figürleriyle birlikte kullanılmıştır Tarih sahnesinde yer alan bu mitolojik kahramanlarla erkek figür arasında kurulan ilişki ile günümüzdeki mücadele sahnesindeki insan anlatılmak istenmiştir. Bu insanın hem geçmişteki hem de günümüzdeki çeşitli tabular karşısındaki savunması anlatılırken bu erkeğin arka planında daima kadınlarında yer aldığı gösterilmiştir. (Resim-8)

SONUÇ

Türk sanatı ve kültürünün şekillenmesinde önemli rol oynayan mitolojik unsurlar, bir taraftan sanatsal oluşumun zenginliğine kaynaklık ederken, diğer taraftan da yüzyıllar öncesine ait değerlerin devamlılığın bir göstergesi olmuşlardır. Ancak kültürel bağlamda oldukça önemli olan ve bu yönüyle de toplumun hafızası konumunda bulunan bu unsurlar, kimi zaman oldukça etkin, saygın bir konumda iken, bazen de göz ardı edilerek tarihin tozlu sayfaları arasına terk edilmiş ve kendine bir ışık bulup gün yüzüne çıkması beklenmiştir. Bu anlamda makalemize

konu olan sanatçı Kayıhan Keskinok'ta insan ilişkilerindeki yaşanmışlıklarını, duygu dünyası, bilinç altı ve arzuları bu mitolojik unsurlarla izleyicilerine ulaştırılmıştır. Sanatçının eserleri de incelediğimiz "İlk Günah", "Üç Güzeller", "Amazonlar", "Olimpos Nalbantları", gibi mitolojik, "Gılgamış" ve "Köroğlu" gibi destansı konular yanında "Karadeniz Düğünleri", "Sirk cambazları", "Carmen" ve "At yarışları" gibi güncel yer almıştır.

Sanatçı huzurun rengi olarak nitelendirdiği mavi rengi tablolarında hakim kılarken, mitolojik sembollerden atı, boğayı, aslanı sıklıkla eserlerine yer vermiştir. Boğa ile gücü erkek Tanrıyı işaret ederken, atla öbür dünya arasında geliş gidişi yansıtmış, aslan ile kudreti, çıplak kadın figürleriyle Tanrıçayı, horoz ile günü başlatan kutsal varlığı ve ayrıca sanatçı pek çok eserinde kullandığı iskambil kağıtlarıyla sınıf ayrılıklarını vurgu yaparken, rakamların, harflerin, hayvan sembollerinin yararlanarak anlatımını güçlendirmiştir. Bu bağlamda, toplumunu gerçeklerini abartıdan uzak biçimlerde ele alan Kayıhan Keskinok özellikle yöresel unsurları, objektif bir bakış açısıyla şekillendirirken görsel dili sayesinde eserlerinde yeniden hayat bulmuştur.

Bu dil ile sanatçı, yer yer ağıt, hüznün, neşe içinde toplumsal yorgunluğun insanda bıraktığı izleriyle günümüz insanını tanıma gayreti içine girmiştir. Aslında bu tanıma biçimi, kendi içinde yaşadığı toplumun aksayan yönlerini ortaya koyması ve halkı halka anlatması açısından da önemlidir.

KAYNAKLAR

- Akalın, L.S. (1993). Türk Folklorunda Kuşlar: Ers Matbaası. Ankara.
- Bayramoğlu, M. (2013). 20. Yüzyıl Türk Resim Sanatında Geleneksel Türk Sanat Örneklerinin Etkisi, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/kalemisi/article/view/5000104979/5000098175> Erişim Tarihi: 20.03.2020
- Bayat, F. (2006). Ana Hatlarıyla Türk Şamanlığı, Ötüken, Neşriyat A.Ş. Yayınları, İstanbul.
- Bayat, F. (2007). Mitolojiye Giriş. İstanbul: Ötüken yayınları.
- Can, Ş. (1997). Klasik Yunan Mitolojisi. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Çatalbaş, R. (2011). "Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi", Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi (Turan-Sam), cilt: 3.
- Çoruhlu, Y. (2002). Türk Mitolojisinin Anahatları. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Çoruhlu, Y. (2007). Erken Devir Türk Sanatı, Kabalcı Yayıncılık. İstanbul.
- Dalkıran, A. (2010). Çağdaş Türk Resminde Şamanist Etkiler, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, Konya.
- Dönmez, P. (2001). Türk Mitolojisi Üzerine Türkiye'de Yapılan Yayınların Bibliyografyası ve bu Yayınların Analizi, Yüksek Lisans tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halk
- Bilimi Anabilim Dalı, İzmir.
- Durbilmez, B. (2009). "Türk Kültüründe ve Fütüvvet-Nâmelerde Dört Sayısı". Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi.
- Eliade, M. (2001). Mitlerin Özellikleri. İstanbul. Kuram, İstanbul. (2.basım.)

- Ersoy, N. (2000). Semboller ve Yorumları, Zafet Matbaası. İstanbul.
- Ersoy, N. (2007), Semboller ve Yorumları. İstanbul. Dönence Basım ve Yayın Hizmetleri. 3. Baskı.
- Gökçimen, A. (2000). Türkmen Masalları Üzerine Motif İncelemesi (Hayvan Masalları), Atatürk Ün. Sosyal Bilimler Ens. Erzurum: Basılmamış Y. L. Tezi.
- Hakman, M. (Ocak 2013). Bir Anadolu Tanrısı Olarak Zeus'un Tabiat ile İlişkisi Üzerine Bir Gözlem. Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi. (Erişim: 20.03.2020).
- Keskinok, Kayıhan. (2011). Hacettepe Üniversitesi Kataloğu: Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Baımevi. Ankara.
- Keskinok, Kayıhan. (Ocak 2013). Utku'nun Kenti İzmir'de Doğdum. Fırça Sanat Galerisi. Eryılmaz Ofset Matbaacılık Gazetecilik Ltd. Şti. Ankara.
- Necatigil, B. (2017). Mitologya. İstanbul: Yapım Kredi Yayınları.
- Özköse, K. (2014). Sayıların Gizemi. Yeni Dünya Dergisi.
- Rona, Zeynep. (1997). Keskinok Kayıhan. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, cilt:2, Yem Yayınları, İstanbul.
- Seydioğlu, B. (1996). "Mitolojik Dönemde At", Prof. Dr. Umay Günay Armağanı: Feryal Matbaası. Ankara.
- Şişçi, F. (2018), Türk Mitolojisinde Güvercin Motifi ve Çağdaş Türk Resminde Temsili, İdil Dergisi, cilt. 7.
- Türkçe Sözlük. (2005). Ankara Dil Yayınları.
- Uraz, M. (1994). Türk Mitolojisi: Düşünen Adam Yayınları. İstanbul.
- Ülken, Hilmi ziya. (2006). Anadolu Kimliği ve Türk Kültürü Üzerine: Ülken yayınları.